

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 6, jaargang 7, juni 2007

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie 3.0

De VNG 2.0 heeft er in een brief 2.0 aan minister **Plasterk 2.0** van OCW 2.0 op gewezen dat volgens een binnenkort te verschijnen rapport 2.0 van het Procesbureau 1.0 naast de al uitgetrokken gelden nog eens jaarlijks € 70 miljoen 2.0 extra nodig is om als bibliotheken 1.0, 2.0 en 3.0 te kunnen voldoen aan de nieuwe inhoudelijke richtlijnen 2.0.

Desgevraagd meldde het Procesbureau 1.0 dat de VNG 2.0 wat voorbarig citeerde uit een rapport 2.0 dat nog niet klaar is.

(2.0 = alles wat mooi, goed en nieuw is; kan in het vervolg dus weg; ik ben toe aan 3.0).

De VNG heeft van het nieuwe kabinet erkenning gekregen voor het streven naar grotere gemeentelijke autonomie. Hoe die zich verhoudt tot de (breed?) gevoelde noodzaak als bibliotheekbranche *gezamenlijk* een antwoord te geven op *de snelle ontwikkelingen in de informatie-samenleving* zal nog moeten blijken.

Zou het niet zo kunnen zijn dat er *te veel leiders (1.0)* in het openbare bibliotheekwerk zijn en te weinig vaklieden (3.0)? Zou het niet zo kunnen zijn dat er om die reden geen neiging meer bestaat in Nederland een gemeenschappelijk bibliotheeklogo te voeren en de naam **Openbare Bibliotheek** met dat logo overal trots op gevel en *site* te zetten? (om maar met iets heel basaals en essentieels te beginnen als we het hebben over de Openbare Bibliotheek Nederland met de gezamenlijke bibliotheekcollectie Nederland). Zou het eens niet zo kunnen zijn dat de basisbibliotheekvorming, gepaard gaand met uitholling van de PBC's, heeft geleid tot *minder* in plaats van *meer* centraal werkgeverschap, tot de komst van meer leiders in plaats van minder leiders, tot *minder regie dan meer regie*?

Hoe dan ook, het VOB-bestuur gaat de discussie met de leden aan.

Wim Keizer,
15 juni 2007

Stuurgroep akkoord met *De vrijblijvendheid voorbij*

De Stuurgroep Bibliotheken is akkoord gegaan met een door de Denktank Netwerkvorming gemaakte notitie onder de titel *De vrijblijvendheid voorbij* (versie 23 mei 2007). De Stuurgroep wil dat er een verbinding wordt gelegd met het advies van de Raad voor Cultuur, *Innoveren, participeren (agenda bibliotheken)*.

OCW zal de notitie *De vrijblijvendheid voorbij* hanteren als toetsingskader voor de aan de inzet van marsroutegeelden gekoppelde eis dat er provinciale netwerken komen die voldoen aan functionele eisen.

In de *Nieuwsbrieven* van januari en februari/maart werd eerder bericht over het werk van de Denktank Netwerkvorming. Het advies van de Raad voor Cultuur werd samengevat in de Nieuwsbrief van februari/maart.

Eén-op-één-relatie

De notitie van de Denktank neemt de aanbeveling van de werkconferentie van 8 maart over dat er een één-op-één-relatie komt tussen overheden en bibliotheekorganisaties. De notitie zegt: "Voorop staat dat de bibliotheeksector moet functioneren als een zelfbewuste, innovatieve en doelgerichte sector door zich te organiseren in elkaar overlappende netwerken. Tegelijk is duidelijk dat daarnaast de bestuurlijke aansturing ook een vorm moet krijgen die aansluit bij de samenhang van het bibliotheekstelsel.

Centraal staat daarbij dat er op elk van de drie bestuurlijke lagen sprake is van een zogenaamde één-op-één-relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. OCW als opdrachtgever op landelijk niveau (VOB en afgeleid het Landelijke Bibliotheeknetwerk), de provincie op provinciaal niveau (voor PSO en afgeleid het Provinciale Bibliotheeknetwerk) en de gemeente op lokaal niveau (voor de basisbibliotheek).

De afspraken in de bibliotheekkolom dienen te worden gespiegeld in de overheidskolom. De opdrachtgevende rollen van gemeenten, provincies en het ministerie moeten op elkaar aansluiten”.

Eisen voor bibliotheekkolom

Het stuk noemt functionele eisen voor de overheden en voor de bibliotheekkolom. Die van de bibliotheekkolom zijn:

“Provinciale bibliotheeknetwerken

- Er is op provinciaal niveau een Provinciaal Directieoverleg (PDO), dat de samenwerkende basisbibliotheken op provinciaal niveau representeert.
- Op basis van vraagoriëntatie, schaalvoordelen en/of provinciaal beleid bestaat er een Provinciale Serviceorganisatie (PSO) op (inter)provinciaal niveau, die diensten levert aan de basisbibliotheken, het PDO, de provincie, de gemeenten en maatschappelijke instellingen. De PSO onderhoudt functionele relaties met deze organisaties (in een uit te werken vorm). Hierbij geldt niet bij voorbaat - mits passend binnen het provinciale beleidskader – de binding aan de provinciegrens (een PSO is een cultureel ondernemer). De PSO kan daarbij facilitaire diensten leveren, maar ook als kennisinstituut op basis van partnerschap innovatieve producten ontwikkelen.
- In het Provinciale Bibliotheeknetwerk (PBN) is de besluitvorming duidelijk en slagvaardig georganiseerd, ook voor wat betreft het oplossen van mogelijke impasses.
- Het is wezenlijk dat deelname aan het bibliotheeknetwerk niet vrijblijvend is. Alleen maar “halen” is onaanvaardbaar. Niet participeren in een netwerk leidt in laatste instantie tot een vanzelfsprekende sanctie, namelijk dat de diensten die beschikbaar zijn in het bibliotheeknetwerk niet kunnen worden afgenomen (dan wel hooguit tegen marktconforme prijzen kunnen worden afgenomen).
- Voor de aansluiting met het landelijke bibliotheeknetwerk heeft het PBN de verantwoordelijkheid belegd bij één coördinatiepunt, onder te brengen bij het PDO, de PSO of een basisbibliotheek.

Landelijk bibliotheeknetwerk

- De brancheorganisatie VOB fungeert als landelijk kennis- en ontwikkelinstituut

(landelijk expertisecentrum) en is de primaire opdrachtnemer op landelijk niveau.

- De VOB laat landelijke taken zo mogelijk op decentraal niveau uitvoeren door de PSO, de PDO en/of de basisbibliotheken.
- De VOB fungeert als opdrachtnemer ook als duurzame en continue factor voor vernieuwing en implementaties in de bibliotheekbranche.
- Het landelijk bibliotheeknetwerk / de VOB spelen een belangrijke rol op het terrein van innovatie en ontwikkeling.
Ten aanzien van deze functionele eis de volgende toelichting: innovatie gedijt in het juiste klimaat. De stelseltaak voor de VOB die betrekking heeft op innovatie en implementatie van vernieuwing houdt in dat de VOB de opdracht heeft een dergelijk innovatieklimaat te creëren en te onderhouden, zo mogelijk samen met provinciale netwerken. Innovatie ontstaat vaak op de werkvloer. Daar waar praktijk en reflectie elkaar ontmoeten. Landelijk en provinciaal dienen er waarborgen te zijn dat de innovaties op het niveau van de bibliotheken worden gefaciliteerd (denkkracht, menskracht, soms middelen) en gestimuleerd. De zelfstandige innovatiekracht die de landelijke en provinciale bibliotheeknetwerken ook hebben, fungeert als stimulant en als voorbeeld”.

Het Procesbureau stuurt de notitie *De vrijblijvendheid voorbij* na een redactionele bewerking (die de inhoud niet zal wijzigen) naar de betrokken partijen in de provincies.

Bestuursakkoord Rijk/VNG: krachtige gemeenten; VNG wil € 70 miljoen extra

Het Rijk en de VNG hebben 4 juni 2007 een bestuursakkoord gesloten. Het bestuursakkoord gaat ervan uit dat *krachtige gemeenten de basis vormen van een slagvaardige overheid*. Het bestuursakkoord wordt gezien als een eerste stap in de richting van een “kanteling” van de overheid. De gemeente moet weer de eerste overheidslaag worden. Dat is aanbevolen door de *Commissie Gemeentewet en Grondwet*, waarvan oud-VVD-fractieleider **Jozias van Aartsen** de voorzitter is. De autonomie van de gemeenten moet

verankerd worden in de grondwet. Uitgegaan moet worden van “het lokaliteitsbeginsel”: *wat decentraal kan, moet decentraal*. De provincies moeten zich volgens de commissie beperken tot kerntaken. Het belastingdomein van de provincies (opcenten op de motorrijtuigenbelasting) moet worden overgeheveld naar de gemeenten.

Meer beleidsvrijheid

In het bestuursakkoord krijgen gemeenten al vast meer beleidsvrijheid en financiële ruimte. Het gemeentefonds wordt verruimd met 1,1 miljard euro.

Wat vooral de kranten haalde is dat gemeenten weer vrijheid krijgen het tarief voor de onroerend-zaak-belasting (ozb) vast te stellen.

Een ander belangrijk punt is vermindering van de specifieke uitkeringen.

Twee specifieke uitkeringen

Het openbare bibliotheekwerk kent inzake de bibliotheekvernieuwing twee specifieke uitkeringen: de Ondersteuningsregeling Basisbibliotheken van OCW (ruim € 6 miljoen) en de OCW-vernieuwingsgelden (€ 20 miljoen, gesplitst in € 3,4 miljoen landelijk geld, € 14,94 miljoen marsroutegeld voor de provincies en € 1,66 miljoen voor de Innovatie Stimulans).

€ 6 miljoen in gemeentefonds

Tijdens bestuurlijk overleg van de VNG met minister **Ronald Plasterk** van OCW over cultuur en media is de eerdere afspraak bevestigd dat de gelden van de Ondersteuningsregeling per 1 januari 2008 in het gemeentefonds gaan. In bijlage 3.1. van het bestuursakkoord, de lijst van specifieke uitkeringen (bij categorie 2.1., ondersteuning), staat dit ook vermeld (nr. 11). Het gaat om een “5-jarige integratie-uitkering aan 30-min-gemeenten en daarna een vast bedrag per gemeente”.

De OCW-vernieuwingsgelden staan (ten dele) onder 8, Uitkering marsroute bibliotheken, met er achter: “Afloop” (zonder jaartal).

“Nieuw landelijk bibliotheekfonds”

Zoals bekend is de € 1,66 miljoen Innovatie Stimulans indertijd afgescheiden van oorspronkelijk marsroutegeld (10 % van € 16,6 miljoen). Daarover schreef de VNG in een brief d.d. 1 mei als voorbereiding op het

bestuurlijk overleg van 10 mei: “Wij hopen dat u de thans aanwezige tijdelijke oplossing via rijks gelden in het kader van de Innovatie Stimulans Bibliotheekvernieuwing na 2007 om zult zetten in structurele innovatiegelden via een nieuw landelijk bibliotheekfonds of het Fond voor de Letteren”.

“€ 70 miljoen extra nodig”

In een brief aan minister Plasterk d.d. 31 mei als voorbereiding op bestuurlijk overleg op 5 juni samen met het IPO schreven de VNG en het IPO over de OCW-gelden: “Tijdens het vorige bestuurlijk overleg zijn er warme woorden gesproken over de inhoudelijke resultaten van het huidige proces van bibliotheekvernieuwing. Wij hebben afgesproken hierover in september door te praten om het vervolg van het vernieuwingsproces na 2007 adequaat te regelen. Hierbij gaat het wat ons betreft naast de taakverdeling tussen de overheden en de ondersteuning van de instellingen en de overheden ook om de financiën. Binnenkort ligt er immers een rapport in opdracht van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing, waaruit blijkt dat naast de reeds uitgetrokken extra gelden nog eens jaarlijks ca. 70 miljoen extra nodig is om als bibliotheken te kunnen voldoen aan de nieuwe inhoudelijke richtlijnen. Gelet op de grote inspanningen die provincies en gemeenten zich al in de sector getroosten richten wij onze blik in dit geval met name op u”.

OCW heeft zich nog niet officieel uitgelaten over die € 70 miljoen extra, omdat het rapport waar de VNG naar verwijst er nog niet is.

(Brieven en verslagen van het bestuurlijk overleg staan op de VNG-site: www.vng.nl)

Reactie op reactie Chris Wiersma Hoge ambities stellen hoge eisen aan het stelsel

In de discussie van de laatste maanden in deze nieuwsbrief over de (on)wenselijkheid en (on)mogelijkheid van een landelijk georganiseerd openbaar bibliotheekwerk, is de relatie met de ambities te weinig aan bod gekomen. (Ik ga er maar vanuit dat iedereen dezelfde ambities voor ogen heeft, namelijk de realisatie van de welbekende vijf kernfuncties; maar misschien vergis ik me.)

Of we onze ambities kunnen realiseren hangt af van een aantal factoren. De inrichting van

het stelsel is daar één van. Hoge ambities stellen hoge eisen aan het stelsel. Mijn overtuiging is dat de huidige hoge ambities, zoals samengevat met de vijf kernfuncties, alleen een kans van slagen hebben te worden gerealiseerd, als het openbaar bibliotheekwerk landelijk wordt georganiseerd. Tot en met de jaren tachtig in de vorige eeuw was de situatie anders; toen waren bibliotheken - groot en klein - inderdaad hét lokale warenhuis van kennis en informatie, etc. Nu is dat, als gevolg van de voortgaande digitalisering, duidelijk niet meer vanzelfsprekend het geval.

Vraagtekens

Er worden vraagtekens gezet bij de haalbaarheid en de noodzaak van één landelijke organisatie voor het openbaar bibliotheekwerk. Zo gaat Chris Wiersma liever uit van de huidige (bestuurlijke) context. Hij vindt mijn pleidooi voor een landelijke organisatie sympathiek, maar hij ziet meer heil in het versterken van het huidige stelsel door óf de provincies te stimuleren hun taak beter inhoud te geven (lees: meer middelen beschikbaar te stellen) óf de provinciale middelen te verdelen naar het landelijke niveau.¹

Geld alleen niet voldoende

Ik vraag me af of het verhogen van budgetten of het anders verdelen van huidige middelen de oplossing is voor de uitdagingen waarvoor de bibliotheken nu staan. Geld alleen is niet voldoende: met het vernieuwingsproces is de afgelopen jaren al veel extra geld geïnvesteerd, maar de vraag is of dat voldoende resultaten heeft opgeleverd. Ook is het de vraag of samenwerken voldoende soelaas biedt. Er zijn grenzen aan wat 'een samenhangend systeem van betrekkelijk autonome actoren' door samenwerking voor elkaar kan krijgen. Zie het gedoe rond de provinciale collectieplannen. Kijk naar het tumult van de netwerkvorming. En dan nog: hoe mooi de samenwerking ook is of wordt, het ingebakken probleem blijft dat het resultaat afhankelijk is van de keuzes die uiteindelijk lokaal (door bibliotheek en gemeente) worden gemaakt.

Als de afgelopen zes jaar iets hebben bewezen, dan is het wel dat alleen (extra)

¹ Chris Wiersma: De gouden greep. Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk, mei 2007.

geld en een toenemende stroom van verplichtende afspraken, brancheformules en certificeringen niet de borging en de slagkracht opleveren die nodig zijn om de ambities te realiseren. Omvorming van het stelsel tot een landelijke organisatie is noodzakelijk. Als dat niet mogelijk is (wat ik betwijfel) of niet gewenst (wat volgens mij een fatale gemiste kans is), dan is de consequentie dat de ambities naar beneden moeten worden bijgesteld. Een onderverdeling van de vijf kernfuncties in hoofd- en bijzaken ligt dan voor de hand.

Ronald Spanier,
Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken

Voortgangsgesprekken: resultaten zichtbaar maken

Het Procesbureau heeft voortgangsgesprekken met de provinciale coördinatoren gevoerd. De coördinatoren is verzocht de partijen in de provincie (veelal PDO en PSO) erbij uit te nodigen. In het najaar wordt er een tweede serie voortgangsgesprekken gehouden.

In de voortgangsgesprekken gaat het Procesbureau na hoe het per provincie staat met de door de Stuurgroep Bibliotheken vastgestelde prioriteiten. In de begeleidende brief aan de provincies zegt het Procesbureau: "Het jaar 2007 is het laatste jaar van het vernieuwingsproces onder regie van de Stuurgroep Bibliotheken. Het is daarom van het grootste belang dat de beoogde resultaten van het Koepelconvenant en de Aanvulling daarop in dit jaar zichtbaar worden".

Zes onderwerpen

In de gesprekken wordt gekeken naar zes onderwerpen:

- I. **Collectiebeleid** (eind van het jaar een provinciaal collectieplan, met zwaartepunten);
- II. **Digitale bibliotheek** (eind van jaar 20% toename gebruik; Zoek&Boek en Schoolbieb operationeel);
- III. **Kwaliteit van de dienstverlening** (eind van het jaar in 40% van de bibliotheken een certificeringsaudit; eind van het jaar levert 70% van de bibliotheken gegevens aan het BIS en zijn er gezamenlijke,

verplichtende afspraken over het HRM-beleid);

- IV. **Functionele verbreding** (minimaal één voorbeeld);
- V. **Netwerkvorming** (eind 2007 staat vast welke functies de provinciale bibliotheeknetwerken als onderdeel van het landelijke bibliotheekbestel dienen te vervullen; de relatie tussen de provinciale bibliotheeknetwerken en het landelijke netwerk is uitgewerkt in een geheel van wederzijdse verplichtende afspraken) (zie ook bericht over "De vrijblijvendheid voorbij" – wk);
- VI. **Gemeentelijk opdrachtgeverschap** (alle gemeenten in de provincie zijn actief betrokken bij het bibliotheekvernieuwingsproces).

Gevoed door VOB

Zoals in de Nieuwsbrief eerder is gesignaleerd, hebben de Stuurgroep en het Procesbureau zich bij de vaststelling van de prioriteiten laten voeden door de VOB, zonder dat de VOB-leden zich er in alle gevallen expliciet over uitgesproken hebben. (Zie o.a. de *VOB-special* van de Nieuwsbrief, oktober 2006). Dit kan spanningen geven in de relatie Procesbureau-Provincie en Provincie-PDO/PSO/BB.

Nog geen vorderingen samengaan VOB/WOB

Er kunnen nog geen vorderingen worden gemeld over een eventueel samengaan van VOB en WOB. Dat meldt het blad *WOB-berichten* van mei 2007.

In de decemberledenvergaderingen 2006 waren de besturen van beide verenigingen gemachtigd een gezamenlijke commissie in te stellen, naar aanleiding van de aanbevelingen van de WOB-commissie *Toekomst WOB*. De commissie beval een fusie VOB/WOB aan. WOB-berichten meldt dat het samenstellen van een commissie meer tijd vergt dan aanvankelijk werd vermoed. De commissie is intussen wel geformeerd, maar heeft nog niet vergaderd.

De VOB-leden bestaan uit openbare bibliotheken. De PSO's zijn geen lid van de VOB, aangezien hun voorgangers, de toenmalige PBC's, hun lidmaatschap eind

jaren negentig opzegden, om de weg vrij te maken voor nieuwe verhoudingen.

De WOB-leden bestaan uit openbare bibliotheken niet zijnde gemeentebibliotheek (met eigen rechtspositie), alsmede de PSO's niet zijnde provincieorganisatie (met eigen rechtspositie).

Uit ledenvergadering 14 juni **VOB-leden akkoord met aanpak strategiediscussie**

De leden van de VOB hebben 14 juni ingestemd met het voorstel van het bestuur voor een aanpak van de eerder aangekondigde strategiediscussie. Het bestuur zal de leden de komende maanden uitnodigen in een aantal bijeenkomsten hun inzichten over de gewenste VOB-strategie naar voren te brengen.

In een korte notitie was uiteengezet wat het beoogde resultaat moet zijn:

Een "gedragen" verhaal (nota, boekwerk, publicatie of brochure) waarvoor de leden in woord en gebaar ook daadwerkelijk verantwoordelijkheid nemen.

Zo'n memorandum moet een aantal elementen bevatten:

1. Een uitgesproken ambitie, waarin de Nederlandse openbare bibliotheekwereld aangeeft waar ze over een periode van vijf jaar wil zijn.
2. Vervolgens worden de agendapunten benoemd om deze ambitie in vijf jaar te bereiken.
3. En tenslotte worden (de contouren) van de gewenste organisatievorm geschetst, waarbinnen de agendapunten zo goed mogelijk gerealiseerd kunnen worden, al dan niet in de vorm van scenario's.

Vanuit de vergadering werd er op aangedrongen ook naar buiten te kijken en er externen zoals universiteitsbibliotheken bij te betrekken. Ook werd gewezen op de noodzaak een relatie te leggen met de nota van de Denktank Netwerkvorming, *De vrijblijvendheid voorbij*.

De 14 juni behandelde notitie benadrukt dat cruciaal is dat de inzet op een nieuwe samenwerkingsstructuur en een netwerkaanpak belangrijker is dan de inzet op de klassieke bestuurlijke verhoudingen. De notitie zegt dat andere manieren van samenwerking steeds belangrijker worden. "De huidige technologie stelt ons beter in staat te werken als een eenheid. Netwerk-

organisaties worden mogelijk waarbij grote, centralistische en verticale organisaties evolueren naar zeer flexibele netwerken van kleine, verspreide eenheden. Zo'n netwerk kan vaak veel effectiever werken dan een grote onderneming", aldus de notitie. "Een van de problemen is dat de principes van deze nieuwe netwerkaanpak op gespannen voet staan met de klassieke bestuurlijke modellen. De bibliotheken, hun branche-organisatie en hun subsidiënten zijn in het huidige gedecentraliseerde stelsel (nog) niet bij machte om te komen tot nieuwe vormen van productontwikkelingen waarin meer recht wordt gedaan aan de nieuwe 'netwerk-economie'. Moeizame besluitvorming, achterdocht en – veel erger – verlies van maatschappelijke en culturele betekenis zijn daar het gevolg van".

Frans Meijer, oud-directeur Bibliotheek Rotterdam en door het VOB-bestuur aangetrokken voor de regie van de strategiediscussie, zei dat hij wat beleid betreft in de bibliotheekbranche wel veel tekst ziet, maar nog weinig concrete gezamenlijke doelen voor de komende vijf jaar.

Schoolbieb

Hoewel het nog niet zeker is of OCW na 2007 vernieuwingsgelden blijft verstrekken en het ook nog niet duidelijk is waar het geld, als het blijft, precies op wordt ingezet, hebben de VOB-leden 14 juni al een duidelijke bestemming benoemd voor een deel van het geld: *Schoolbieb*.

Het VOB-bestuur had voorgesteld vertrouwen uit te spreken in de kwaliteit en de stabiliteit van Schoolbieb. En ook om een deel van de OCW-vernieuwingsgelden blijvend in te zetten voor Schoolbieb.

Vanuit leden kwam het voorstel Schoolbieb te beperken tot basisonderwijs en VMBO en om de expertise van uitgevers in te schakelen. Ook kwam er een motie uit Noord-Brabant waarin er voor werd gepleit evaluatiecriteria op te stellen en in 2008 op basis van een evaluatie opnieuw te beslissen over 2009 en volgende jaren. Het bestuur nam dat voorstel over, waarop **Joep van Dijk** (Bibliotheek Breda, indiener van de motie) haar introk. Maar namens de Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken (SUB) voerde **Hans van Soelen** (Bibliotheek Utrecht) haar weer op. Er stond o.a. als aanbeveling in eindgebruikers erbij te betrekken, prioriteiten af te bakenen, de

decentrale werkwijze te bekijken en de kosten goed in beeld te brengen.

Het Directie Overleg Bibliotheken Overijssel (DOBO) had in twee moties gevraagd het oorspronkelijke bestuursvoorstel te steunen en het VOB-bestuur te vragen er alles aan te doen de OCW-middelen geoormerkt beschikbaar te laten blijven.

De leden stemden in met het nieuwe, tijdens de vergadering geformuleerde bestuursvoorstel *de horizon* bij eind 2008 te leggen.

HRM-agenda

De leden stemden in met het voorstel inzake de HRM-agenda, gemaakt door librarian-in-residence **Jacqueline Roelofs** (directeur P&O van de OBD). Voordat er een concrete agenda kan worden opgesteld, moet er nog een aantal onderzoeken worden gedaan.

Twee belangrijke daarvan zijn:

- **Arbeidsmarktonderzoek.** Om een goed onderbouwd HR-plan te maken is een actueel arbeidsmarktonderzoek noodzakelijk. Dit zal in twee delen worden uitgevoerd. Een kwantitatief deel in het voorjaar van 2007 en een kwalitatief deel in het najaar van 2007. In dit kwalitatieve deel gaat het er vooral om welke mensen met welke competenties de komende jaren moeten instromen.
- **Onderzoek naar innovatiekracht en leiderschap binnen de bibliotheekbranche.** Met dit onderzoek wordt input gegeven voor een discussie in de branche over leiderschap in relatie tot bibliotheek-vernieuwing en de motivatie en inzet van bestaand personeel. Het onderzoek levert ook op wat de randvoorwaarden zijn binnen de organisatie (of het netwerk) om tot vernieuwing te komen en welke managementstijl hierbij nodig is.

Het VOB-bestuur zal voor de december-ledenvergadering een uitgewerkte HRM-agenda agenderen. Het bestuur onderkent dat voor een strategisch HRM-beleid ook een *breed gedeelde, gezamenlijke strategie voor de bibliotheekbranche* nodig is. Volgens het bestuur is daar al veel materiaal voor aanwezig. "Het bestuur hoopt via de brede discussies die het in het komende jaar met de leden gaat voeren de lijnen verder bij elkaar te brengen".

Hans van Soelen (SUB) pleitte er voor bij de uitwerking van de HRM-agenda te overleggen met de PDO'en.

De Vergelijkende Bibliotheek

De leden gingen akkoord met het voorstel voor een definitie van producten, rekenregels voor het kostentoerekeningsmodel en een herzien uniform rekeningschema. Deze behoren bij de brancheformule *De vergelijkende bibliotheek*.

Toch waren er wel vragen over de product-definities. Zo zijn zaken als uitleningen, beantwoorde vragen en verrichte activiteiten niet gedefinieerd als producten, terwijl gemeenten juist vragen om cijfers over dit soort prestaties. Een aantal "producten" is in feite een middel.

Gepleit werd ook voor een systeem waarbij kosten per eenheid kunnen worden berekend, omdat gemeenten vragen om kostprijzen van producten. Naar aanleiding hiervan werd vastgesteld dat deze brancheformule verder ontwikkeld moet worden.

Verslag bijeenkomst NvD 10 mei '07 **Certificering: klein middeltje - waar weinig enthousiasme voor is - voor een groot doel**

"Een wethouder krijgt de hele dag directeuren en lobbyisten op bezoek en die willen maar één ding: meer geld. In Amsterdam had ik zo'n € 200 miljoen te verdelen (de rest lag vast). Daar ben je de hele dag mee bezig. Een wethouder maakt dus altijd afwegingen. U moet zich verdiepen in wat die wethouder wil doen, u moet zich verdiepen in het collegeprogramma. Haak daar op in. Als ik bibliotheek was, zou ik wat doen met de WMO of met werkgelegenheidsprogramma's. Een bibliotheek is meer dan boeken en digitale informatie", aldus **Rob Oudkerk**, huisarts, oud-wethouder van Amsterdam, oud-Tweede-Kamerlid en, zoals **Adriaan van Geest**, voorzitter NvD, zei: bekend van radio en tv.

Het NvD-bestuur had de heer Oudkerk op 10 mei voor een themabijeenkomst over certificering gevraagd als bestuurder, in plaats van de heer Wilbert Willems, wethouder van Breda, die wegens ziekte verhinderd was.

Kwaliteit dienstverlening omhoog

De andere spreker was mevrouw **Jeanne Driessen**, manager Domeinteams van de

Rabobank. Zij liet zien dat certificering geen doel is, maar een middel kan zijn bij een verandertraject. De afdeling Domeinteams moet op professionele wijze specificaties opstellen voor systemen en processen voor de bediening van de klanten van de lokale banken. Het gaat dan bijvoorbeeld om internetbankieren, pinnen, geld opnemen en storten, de verkoop van hypotheek en verzekeringsproducten.

De Rabobank werkt met een aangepast INK-model, het "Rabobank Sturingsmodel". Het doel van het project "certificering" was om de kwaliteit van de dienstverlening te verhogen, door o.a. standaards voor processen vast te stellen met heldere overdrachtsmomenten en standaards voor producten met heldere verantwoordelijkheden. Projecten liepen nogal vaak uit, maar met de nieuwe specificaties mocht dat niet meer voorkomen. De invoering moest geschieden in nauwe samenwerking met medewerkers en managers van de betrokken lijnafdeling.

Mevrouw Driessen vertelde dat er in het begin veel weerstand was en een afwachtende houding. Er moest veel aandacht worden gegeven aan communicatie op alle niveaus. Zonder goed leiderschap zou het niet gelukt zijn.

Hoe help ik de wethouder?

De heer Oudkerk gaf de aanwezigen in zijn inleiding enkele principes mee waar ze beter maar rekening mee kunnen houden:

1. Denk niet vanuit de bibliotheek zelf, maar denk vanuit de gedachte hoe je de wethouder het beste kunt helpen. Welke oplossingen voor welke problemen van de wethouder kan de bibliotheek bieden?
2. Ga niet uit van verkeerde veronderstellingen. Vaak wordt gedacht "Zij zullen wel denken dat...". Doe dat niet, maar verifieer of veronderstellingen echt waar zijn.
3. Overall spelen macht en belangen mee, hou daar rekening mee.
4. Tussen instellingen bestaat vaak een geïnstitutionaliseerd wantrouwen, hou daar ook rekening mee.

Waar een wethouder iets aan heeft, is als de bibliotheek zich ergens aan committeert. Verder ried de heer Oudkerk aan de persoonlijke netwerken te gebruiken, omdat de formele weg bewandelen vaak veel te lang duurt. "Skip de tussenlagen".

Wat de certificeringseisen zelf betreft zei Oudkerk dat hij ze gelezen had en buitengewoon logisch vindt. Essentieel noemde hij het onderdeel "Tevredenheid van bestuur en financiers". Een wethouder kijkt welke resultaten er gehaald moeten worden, of die op de goede manier gemeten zijn en of de klanten tevreden zijn.

Wat de uitslag van certificering betreft zei Oudkerk tegen vertrouwelijkheid te zijn. "Ik ben voor *blame and shame*, laat Elsevier de top-100 van ziekenhuizen en bibliotheken maar publiceren. Ik ben er voor om naam en rugnummer te melden".

Niet enthousiast, toch maar meedoen

Maria van Iersel, directeur van de Basisbibliotheek De Meierij, was gevraagd de aanwezigen deelgenoot te maken van haar eigen ervaringen. Zij zei niet zo enthousiast te zijn over certificering, omdat het erg naar binnen kijken is, in een tijd waarin het openbare bibliotheekwerk in gevaar is. Als directeur van een organisatie voor daklozenopvang had ze zelf certificering ingevoerd en ook als auditor gewerkt. "Het hielp ons toen om na te denken. Daarom vind ik het wel zinvol. Maar na een fusie verdween het snel naar de achtergrond. De werkelijkheid was al weer veranderd. Ik zit sinds 2005 in het bibliotheekwerk en verbaasde mij over de wens om tot certificering te komen. Ik vind dat het bibliotheekwerk wat lossier, wat vrijer zou mogen. Omdat ik een kritische houding heb, werd De Meierij gevraagd als pilotbibliotheek. Ik heb dus meegedaan en 40 MB aan documenten opgestuurd. Ik heb de medewerkers verteld dat ze mochten zeggen wat ze wilden, ze waren niet geïnstrueerd. Al het voorwerk was snel gedaan", aldus Maria van Iersel.

Maria vertelde dat de Basisbibliotheek De Meierij onder voorbehoud werd gecertificeerd. Door het aanleveren van aanvullende gegevens ging het predikaat "onder voorbehoud" er later van af.

De vraag is: wat kun je ermee, wat wordt de klant er beter van?

Ze noemde vier punten:

1. Een pragmatische overweging is dat je maar beter kunt meedoen, als onderdeel van een branche-activiteit; hopen op een gezamenlijk voordeel.
2. Je kunt er intern wat mee. "Je kunt het gebruiken in een veranderingstraject".
3. Je kunt er mee naar de gemeente(n).
"Maar ik had er niet veel aan, ze waren

niet onder de indruk, ze zijn bang dat het meer geld gaat kosten".

4. Je kunt er als bibliotheken onderling iets van leren. "Ik hoop dat het waar is, maar voorwaarde is dan wel dat certificering als een lerend instrument ingezet wordt".

Maria waarschuwde certificering geen doel te laten zijn, maar een middel. "Het is een hype, iedereen is er mee bezig. Veel van mijn collega's uit Brabant zijn hier vanmiddag niet, want die zijn bezig met de documenten die ze naar de Stichting Certificering moeten sturen. Voor wie of wat is dat zinvol? Veel kan met het gezonde verstand, met het hart op de juiste plaats. Er is verbeelding nodig".

Veel vestigingen; te weinig open

Joep van Dijk van de Bibliotheek Breda legde uit hoe het kwam dat zijn bibliotheek niet gecertificeerd was. Na een bezuiniging had hij vestigingen willen sluiten, maar de gemeente hecht aan een spreidingsbeleid met meerdere vestigingen. Het gevolg is wel dat die te weinig open zijn. Joep vertelde hoe hij (als gemeentebibliotheek) insteekt op het gemeentelijke beleid. De bibliotheek legde de basis voor de Brabantse Uitpunten, vervult een belangrijke rol in het Brabantse netwerk en speelt een rol in het collegeprogramma. "In Breda is niet veel mis met de bibliotheek. Aan de certificering heb ik weinig voorbereid. Achteraf had ik een aantal vestigingen servicepunten moeten noemen", aldus Joep.

Vier groepen

Na de inleidingen, konden de aanwezigen uiteen gaan in vier groepen.

De rapportages uit die vier groepen bevatten o.a. de volgende statements:

- Zorg dat certificering middel blijft en geen doel wordt. Gebruik je gezonde verstand. De bibliotheken moeten geen eenheidsworst worden.
- Zorg dat de bibliotheek niet "ons feestje" is, maar biedt de gemeente iets aan. Zorg dat er meerwaarde voor de klant is. Geloof in je werk, heb "het heilig vuur", dan krijg je de gemeente wel mee (of je nu wel of niet gecertificeerd bent).
- Certificering moet geen paarse krokodil zijn, geen papieren tijger. Als een soort checklist is het wel nuttig. Leg een relatie met het kwaliteitsmodel.
- Certificering zou ook de samenhang tussen bibliotheken sterker moeten maken. Het moet geen kunstje zijn, maar een middel. Hou de uitslagen niet

anoniem, maar deel de uitkomsten met elkaar, zoals Rob Oudkerk zei.

Slotconclusie: word niet cynisch

Na de groepspresentaties, mocht Rob Oudkerk een slotconclusie trekken. Hij meldde dat veel beroepsgroepen al lang met certificering werken, en terecht. "Het is een heel gedoe, inderdaad. Maar over tien jaar is er niemand meer die niet gecertificeerd is. Kijk naar de Michelinsterren, daar vechten de restaurants voor. Maar als je hem hebt, dan begint het pas! Certificering is een beginnetje. Het is terecht dat gemeenten om certificering vragen. Ondanks alle flauwekul die er ook mee gepaard gaat. Het is maar een instrument: als u iets beters weet moet u dat toepassen. Maar ik denk toch: doe het. Het dient een doel. Het geeft ook iets gemeenschappelijks, je wordt er meer een eenheid van, een branche. Je moet iets hebben waaraan je de bibliotheek kunt meten. Maar Maria van Iersel heeft gelijk, het gaat natuurlijk om de verbeelding. Het gaat om enthousiasme. Maar toch...er is ook een soort houvast nodig. Tegenwoordig kan men makkelijk zeggen, ach de bibliotheek, die kunnen we wel missen, we hebben internet, hef de bibliotheek maar op. Maar met certificering gaat dat minder makkelijk. Want dan heb je aan iets voldaan waar de maatschappij om vraagt. Het gebeurt in alle sectoren, ik ben wel blij dat de patiënten van de huisarts een beetje houvast hebben aan de certificering daar. Het is een basis, iets waar we op aangesproken kunnen worden".

Rob Oudkerk gaf mee certificering niet te zwaar op te vatten en er ook niet cynisch van te worden. Hij bespeurde een beetje die neiging in de presentaties en de resultaten van de groepsdiscussies. "Het is maar een klein middeltje voor een groot doel. Besteed uw aandacht vooral aan dingen waar u energie van krijgt. Maar over tien jaar hangen alle subsidiestromen aan certificering. Je moet het gewoon even doen. Kijk uit voor cynisme over de certificering".

Signalering

Strategienota Biblionet: Aangename verrassing

Vrijwel elke dag belanden er jaarverslagen en beleidsnota's van bibliotheken en ondersteunende organisaties uit het hele land op mijn bureau. Ik gooi ze meestal meteen op een grote stapel in de illusie er ooit nog eens aan toe te komen ze serieus door te nemen. Na verloop van tijd verdwijnt die stapel dan in de papierbak. Eigenlijk kun je gerust stellen: als iets niet meteen interessant lijkt, wordt het dat later ook nooit meer.

Tegenwoordig wordt het ook nog mode om dit soort informatie op *dvd* aan te bieden, maar de drempel om die te raadplegen is alweer zo veel hoger dat ik het volgende advies zou willen formuleren: *als je er bijna zeker van wilt zijn dat niemand het leest en bekijkt, bied het dan aan op dvd*.

Beperkt aantal thema's

Een aangename verrassing tussen alle onaantrekkelijke uitgaven was de in mei verschenen *Nota Strategie en Beleid Biblionet Groningen 2007-2009*, met de titel *Kiezen en Delen*. De nota ziet er goed uit, is niet te kort en ook niet te lang en is goed geschreven. Misschien ben ik wat bevooroordeeld door het feit dat ik Biblionet Groningen de ideale netwerkorganisatie vind (waar geldt: PSO=PDO=BB, althans een provinciebrede organisatie met centraal werkgeverschap), maar hoe dan ook is *Kiezen en Delen* het lezen waard.

Biblionet kiest bewust voor een beperkt aantal thema's vanuit de gedachte dat het beter is een beperkt aantal onderwerpen goed op te pakken dan een veelheid van dossiers open te leggen en (te) weinig te realiseren. Het gaat om de volgende vijf thema's:

- Training en scholing voor de medewerkers;
- Digitale bibliotheek (www.mijneigenbibliotheek.nl);
- Marketing en communicatie;
- Samenwerking binnen en buiten het netwerk;
- Verbetering interne communicatie.

Interne communicatie

Veel organisaties, vooral als ze wat groter zijn, hebben moeite met hun interne communicatie. Dat geldt ook voor Biblionet.

Dat wordt openhartig verteld in een apart hoofdstuk. Biblionet gaat interne communicatie hoog op de agenda zetten en met de medewerkers in gesprek. Prijzenswaardig.

WK

Signalering

Al Gore beschrijft *The Assault on Reason*

Zijn de burgers in zich democratisch noemende samenlevingen heden ten dage nog goed genoeg geïnformeerd om actief te kunnen bijdragen aan de ontwikkelingen in de maatschappij of wordt het door *infantiliserende media* als televisie alleen maar stukken minder?

Dat is het thema dat **Al Gore** op de agenda's probeert te zetten met het publiceren van zijn nieuwe boek *The Assault on Reason*.

Nadat de *global warming* mede door zijn *An Inconvenient Truth* op alle agenda's staat, nu ook "de zieke democratie" overal een belangrijk item?

Speciaal ook interessant voor bibliotheecarissen?

Tja, met al die publieke middelen naar omroepen en zich vernieuwende bibliotheken is het natuurlijk wel de vraag hoe het komt dat de mensen eerder slechter dan beter geïnformeerd lijken te zijn dan voor de tijd van de moderne media.

Bush en Irak

Het boek is uiteraard speciaal geschreven voor de situatie in de VS en in sterke mate opgehangen aan de wijze waarop **George Bush** de VS door middel van misleidende en valse informatie de oorlog in Irak in leidde. Maar ook aan het feit dat er in de Senaat geen goede debatten over gevoerd zijn. "Why do reason, logic and truth seem to play a sharply diminished role in the way America now makes important decisions?", is de vraag die de boekbespreker in *Time* (16 mei 2007) opwerpt.

De recensent van de *New York Times* (22 mei 2007) meldt: "This volume moves beyond its criticisms of the Bush administration to diagnose the ailing condition of America as a participatory democracy — low voter turnout, rampant

voter cynicism, an often ill-informed electorate, political campaigns dominated by 30-second television ads, and an increasingly conglomerate-controlled media landscape — and it does so not with the calculated, sound-bite-conscious tone of many political-platform-type books, but with the sort of wonky ardor that made both the book and movie versions of "An Inconvenient Truth" so bluntly effective".

Kritiek

De NYT heeft ook wel kritiek, speciaal interessant voor degenen die te naïef en te eenzijdig geloven in "2.0" en dat de "participatory democracy" terug kan komen door de mogelijkheden van internet: "Mr. Gore's central argument is that 'reason, logic and truth seem to play a sharply diminished role in the way America now makes important decisions' and that the country's public discourse has become 'less focused and clear, less reasoned.' This 'assault on reason', he suggests, is personified by the way the Bush White House operates".

"When Mr. Gore turns to the larger cultural and social reasons behind the decline of reason in America's marketplace of ideas, his arguments become fuzzier and less convincing. His argument that radio was essential to the rise and reign of Hitler, Stalin and Mussolini ('without the introduction of radio, it is doubtful that these totalitarian regimes would have commanded the obedience of the people in the manner they did') is highly reductive, just as his argument that television has enabled politicians to manipulate mass opinion while preventing individuals from taking part in the national dialogue seems overly simplistic".

"As for his conviction that the Internet can help re-establish 'an open communications environment in which the conversation of democracy can flourish,' it plays down the more troubling aspects of the Web, like its promotion of rumor and misinformation alongside real information, and its tendency to fuel polarizing, partisan warfare".

Illusies over internet

En *The Economist* (2 juni 2007) zegt: "His latest book goes over a lot of well-tilled ground about Mr Bush "faith-based-policies". He sometimes comes across as eccentric - as when he lambasts television for killing

public discourse, then celebrates the internet as its potential saviour. A few minutes online, reading the zealots on either the right or the left, should have been enough to explode that illusion. Nevertheless the whole package is compelling".

WK

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: PBC Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) , BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar.